

TEATERSCENENS MAGISKA RENING - från Ingemar Johansson till Antigone

När Ingemar Johansson i det sommarfagra 27 juni 1959 sträcker ut en plötslig höger mot Floyd Pattersons käkparti, då rasslar gommen till och tänderna skallrar genom skallen och den mediala världen. Det är en fullträff mitt på hakans spets, där nerv-signalerna med blixstens hastighet fortplantar sig upp mot hjärnans hippocampus och amygdala; bedövar cellerna för några sekunder. Det är då som världen håller andan, sekunderna i ringhörnorna tror inte sina ögon och strax ryter publiken till med full skrikvolym, för att få ur sig rädsla, fascination, förvåning, beundran.

Hur fångslade är vi människor inte för ett koncentrerat händelseförlopp, som kan iakttas, beundras och bevaras av fotoblixtar och media. Med ens ställs scenen i en blyxtbelysning, för att avspegla både ångest och glädje.

Så börjar en inre reningsprocess, som påminner om det grekiska katharsisfenomenet, dramat har nått sin perepeti och upplösning, där åskådaren förblir en del av förloppet.

Den idrottsliga ceremonin är över. Raden av personliga avtryck sprider sig som en löpeld över världen. Scenens tändande gnistor har övergått till mediala lågor och lägger sig som pyrande minnesbilder i själen.

Hur många, både intresserade och boxningsfientliga, kan inte i sina inre almanackor just tala om hur juninatten förflöt; hur man drev omkring på gator och torg för att hylla Sverige i världen, en världsmästare från den fyrkantiga scen som alltid kallas för ring.

Vi finns vare sig vi vill eller inte. Händelser, mediabilder sätter sina spår, som den första foten på månen eller den i minnet förborgade konfirmationen. Den hände kanske en gång då den lutherska katekesen upptog plats på den inre hårddisken, som bär namnet minne.

Så mixar vi över till andra filer och mappar, fogar in i personliga domäner, som drivs med halvgamla batterier.

Golvet i den åldrande kyrkan blir en scen då konfirmanden med nervöst sinne tar sig igenom ett kyrkodrama om uppståndelsen och kvinnorna vid graven. I nytvättade kåpor rör sig de unga kropparna, som ljus i en tidig gryningstimma. Herren själv är inte där, utan bara vår förvåning, vår rädsla, vår oro. Eller blir det endast en ceremoni, som flyter förbi som en kortsiktig anteckning i almanackan?

Nej, få glömmen en bekräftelse av vuxenheten. Få glömmen en scenisk stund med föräldrar, släkt och vänner. Händelsen kring graven formar delaktighet. En nervös förälder, en beundrande mormor sätter hela empatin på spel, då hon följer med i det egna barnbarnets agerande. Som om det var början till en ny händelse, en liturgisk akt, där hon själv är medverkande – trots att hon sitter fast i kyrkbänkens magnetfält.

Den sceniska graven öppnar sig mot den inre upplevelsen och bygger ut ett nästan arketypiskt mönster, som visar in mot det kollektivt omedvetna. Riten, scenen, ringen, dramat i det unga livet; och den kristna påskens uppståndelsetanke visar ett drama, som också äger rum i det inre.

Den ständigt aktuella C G Jung skriver om det inre personliga dramat: den egna självbildens utveckling. Vågar jag spela med i dramat utan mask eller förutfattad mening?. Den sociala "persona-masken" utåtriktad, komplicerad och ofta förstådd; Det inre själsliga ansiktet uppvisat, endast för mig själv, som om jag hade en egen scen i mitt eget hjärta, där mitt verkliga livsdrama tar form. Kanske är det där, som den verkliga boxningsringen finns uppriggad, där den inre matchen äger rum och där den personliga boxningsritualen förblir ocensurerad, naken, äkta.

Den fina grekkännaren Sture Linnér skriver i boken "Mulåsnan på Akropolis" om den fascinerande, antika scen, som behärskade Aten under Perikles tid. En tid, som har förts in i vårt Västerländska medvetande, som en tid där den politiska och konstnärliga scenen gav så starka impulser att den fortfarande lever, som unika politiska och litterära förebilder. Atenarnas upphöjda lugn väl förankrat på Akropolisklippan, där det politiska livet symbiotiskt parades med det fulländade dramat. Tragedin, komedin, satiren och det poetiska ordet koncentrerades på Areopagen, som lysande scenisk marmor.

Under ständigt hot från det barbariska Sparta kunde teaterkonsten och det demokratiska livet fortgå. Under hot och medveten inre strävan kunde de ljusa kolonnerna resas mot blå himmel medan mulåsnorna stretade upp mot Akropolis. När åsnorna hade fullgjort det tunga arbetet fick "de mest uthålliga" fritt gå omkring och beta. Men några hade inte tid för det, utan sprang tillbaka till arbetsvagnarna för att leda och hjälpa de nya mulåsnorna.

I arbetet återvänder vi ofta till det som är väsentligt. Vi söker oss gärna till Akropolis och den konstnärliga skönhet, som började där även om det är tragedin, smärtan, sorgen och vanmakten som möter. Som hos de stora tragödnerna: Aischylos, Sofokles, Euripides. I deras smärtsamma skådespel träder människan fram i sin nakna verklighet. Smärtsamt filtreras tragedins grundelement genom Aristoteles definitioner: dramat som ett konglomerat av fabel, karaktär, tal, tankar, musikens yttre och inre – allt blandas i medlidande och fruktan - en inre rening på den dramatiska scenen.

Det "tragiska" för oss närmare sanningen. Sofokles, den grekiska tragedins konsekvente mästare, visar med Antigone på rätten att få begrava sin bror Polyneikes. Hon vill fullgöra en helig plikt men morbror kung Kreon förbjuder på grund av broderns tidigare handlingar.

Antigone lyder inte övermakten utan en inre längtan. Efter begravningen dömer Kreon henne att levande muras in i en gravkammare. Men innan dess har både son och hustru tagit sitt liv. Gudarnas vrede genomlyser dramat och människans öde focuseras över den tragiska scenen. Sofokles Antigone talar:

*obegråten, rov för grymma lagar,
jag går till min fängelsehåla, en nyöppnad grav
varken av gråtande begravningsfölje
ledsagad eller av bröllopsmusik
går jag de sista fjäten...
se, vilka som slå mig och hur, för att jag
har hållit det heliga heligt*

På detta sätt blir den grekiska teaterkonsten alltid närvarande. Banden knyter samman känsla och förnuft, närhet och avstånd, död och liv. Sådan är den teaterscen, som speglar det komplexa i varje människas liv.

Den sportsliga knockouten kan plötsligt betraktas och scenen en del av mig själv. Liksom Noréns familjedrama kan bli delar av mitt eget, en absurd beckettscen kan locka fram det skratt, som snabbt sväljs ner för att fastna i vrångstrupen. Jag inser att det handlar om den egna existensen, dess essens och helighet.

Dramat i juni 1959, med stensättaren från Grimmeredsvägen i Göteborg, är inte bara en händelse som vilar på de historiska sportsidorna. Det fortsätter. Händelsen lever vidare från generation till generation. Det grekiska dramat kan åter och åter ses av oss "mulåsnor", som med inre förväntan löser inträdesbiljett till den öppna scenen, där de unika händelserna gestaltas, som ett moraliskt etos med liv och verklighet.

Hans-Evert Renérius